

Гайда, Л. А. (2021). Музеї технічного профілю закладів вищої світи: можливості для територіальних громад. *Український технічний музей: історія, досвід, перспективи. Матеріали 15-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ: Центр пам'яткознавства НАНУ і УТОПІК. С. 44-47.

**МУЗЕЇ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
Л.А. Гайда**

Україна має досвід у реалізації сучасних технологій освітянського музейництва, що є одним із провідних засобів пізнання власної країни та сприяє формуванню гордості за її культурні надбання. Проблема пошуку нових форм «кола комунікації» – є цілком на часі, оскільки пандемія та руйнація старих усталених зв'язків дає нам можливість переглянути й переоцінити потенціал місцевих спільнот, зокрема, закладів вищої освіти та їх підрозділів – музеїв. Відомості про них представлені на сайті громадської організації «Спілка ректорів вищих навчальних закладів України» [3].

Питання діяльності музеїв закладів вищої освіти частково висвітлювали вітчизняні вчені Р. Маньковська, Ю. Омельченко, найбільш ґрунтовно С. Муравська [5]. Тему використання можливостей музеїв технічного профілю закладів вищої освіти у діяльності територіальних громад ми розглянемо на прикладі Кіровоградщини, де історія та їхня діяльність не були предметом досліджень. Окремі публікації здійснили керівники музеїв П. Андронатій, О. Баранюк, В. Котьяк, Ю. Бондарчук, О. Вівсяний, Л. Гайда, Л. Кіреєв та І. Романько.

Мета дослідження – проаналізувати, систематизувати, охарактеризувати, узагальнити та презентувати потенційні можливості музеїв технічного профілю закладів вищої освіти Кіровоградщини у системі діяльності місцевої громади.

Нами використано хронологічний принцип, діяльність музеїв ЗВО представлено за часом заснування.

Музейний комплекс Льотної академії Національного авіаційного університету є складовою частиною центру громадських зв'язків академії [4]. У 1971 році тут було відкрито Музей авіації, нині приймає відвідувачів професійний пілот Л. Кіреєв. 2011 року тут були створені майданчики-локації під відкритим небом, це, перш за все, Алея авіаторів (колекція літаків), де розташовані реальні повітряні судна і моделі, стенди й креативні композиції, фонтан у вигляді літака, тощо. Екскурсії проводить відомий краєзнавець та екскурсовод М. Барабуля. Туристичним об'єктом на території академії є й сквер Івана Кожедуба, який був створений навколо пам'ятного знака, встановленого 8 червня 2010 року в пам'ять про подвиги тричі Героя Радянського Союзу Івана Микитовича Кожедуба та перебуванні його на Кіровоградщині. Тут також розташовані кований пам'ятний знак, присвячений всім випускникам закладу «Шпаківня назавжди» і стенди з інформацією про видатних авіаторів. У травні

2014 року в сквері урочисто відкрили меморіальну дошку, присвячену двічі Герою Радянського Союзу Амет-хану Султану, виготовлену для музейного комплексу на кошти, зібрані кримськими татарами. До комплексу входить і Сквер Аеронавігації, тут можна побачити виконану різними засобами «Розу вітрів» – символ аеронавігації і зразки реального аеронавігаційного обладнання, яке експлуатувалося на аеродромі «Кіровоград» у різні роки. Починаючи з 2010 року, доцент кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних наук, кандидат історичних наук І. Романько творить окремий музейний комплекс експозицій та виставок з історичного краєзнавства, до якого входить унікальна експозиція «Україна більше за життя: кіровоградці – учасники Антитерористичної операції», відкрита у 2015 році. Льотна академія Національного авіаційного університету займає значну територію, інтенсивна забудова якої здійснювалась починаючи з 50-х років ХХ ст., у народі зветься «Авіагородок», має цікаву історію створення, а значить, і перспективу використання як об'єкту культурного туризму. Цьому сприяє зручність під'їзду та розташування вздовж магістральної дороги на виїзд із міста.

Музей історії Центральноукраїнського національного технічного університету. Кіровоградський інститут сільськогосподарського машинобудування – провідний заклад технічної освіти регіону відкрив свій музей у 1981 році. Тут відображена історія зростання ЗВО та перетворення в національний університет України, його здобутки та звершення, збереження кращих традицій і досвіду у сфері наукової та педагогічної діяльності. Завдяки подвижницькій праці І. Федотова, до процесу творення музею долучилось не одне покоління працівників та випускників університету, тож вдалося зібрати чимало цікавих і цінних експонатів, ілюстративного фотоматеріалу, музейних предметів. Кіровоградська область – один із провідних сільськогосподарських регіонів України, технічний університет упродовж ХХ століття відіграв значну роль у підготовці кадрів, що сприяло економічному розвитку краю. Вказане зібрання є унікальним, єдиним з історії технічної освіти краю [2]. Опікується музеєм Ю. Бондарчук, доцент кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики, кандидат історичних наук, активний учасник пам'яткознавчих студій та науково-практичних краєзнавчих конференцій. Музей працює з учнями шкіл та слухачами Кіровоградського відділення Малої академії наук у напрямку профорієнтації, проводить екскурсії для гостей, бере участь в організації Дня відкритих дверей та зустрічах випускників. Окрім відвідування самого музею, презентабельною є історія побудови студентського містечка, його приміщень, зокрема, унікального мозаїчного панно «Дотик» («Прикосновение»), яке прикрашає головний корпус з 1992 року. Автор ескізу художник Анатолій Данилов, виконавці – група художників під орудою Анатолія Дворського. У 2012 році на Студентській площі було відкрито пам'ятник «Студентству всіх часів».

Музей історії техніки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка відкрито у 2015 році на фізико-математичному факультеті, складається із таких розділів: «Історія обчислюваної та комп'ютерної техніки» (2015), «Історія елементної бази електроніки» (2016), «Історія астрономії, оптики та квантової фізики» (2016), «Історія шкільного

підручника математики (2020). Музей співпрацює з цільовими категоріями, а це: школярі закладів освіти Кіровоградщини, слухачі МАН, учасники обласних та всеукраїнських предметних олімпіад; здобувачі освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», учасники конференцій, семінарів; працівники різних підприємств міста Кропивницький; випускники факультету. Потенціал музею техніки задіяний у навчальній діяльності факультету та при виконанні практичних робіт у процесі викладання курсу «Історія науки й техніки».

Таким чином, зібраний та проаналізований фактичний матеріал дозволяє проілюструвати процес розвитку музеїв технічного профілю закладів вищої освіти Кіровоградщини. Під час узагальнення до статті не увійшли відомості про тематичні колекції кафедр, майстерень та окремих викладачів, які мають потужний навчально-просвітницький потенціал.

На наш погляд, слід виокремити такі напрямки використання потенційних можливостей вказаних музеїв у системі діяльності територіальних громад: економічний – співпраця з місцевими підприємствами, установами й організаціями (підготовка кадрів, професійне удосконалення, розробка брендів продукції та її просування); суспільний – спільна діяльність з місцевими органами влади, громадськими організаціями, підтримка грантових проєктів; науково-освітній – організація та участь у наукових конференціях, семінарах, презентаціях ЗВО, спільні заходи з позашкільними закладами, зокрема, центрами науково-технічної творчості, гуртками, членами МАН, профільними класами ліцеїв, профорієнтація учнівської молоді; інформаційний – використання освітніх, наукових, культурних здобутків ЗВО для брендування та популяризації вищої школи; культурний – робота з бібліотеками, музеями, архівними установами; туристичний – як база для розвитку культурного простору краю та об'єкти туризму. Активна комунікація музеїв технічного профілю закладів вищої освіти сприятиме їхній інтеграції у життя місцевих спільнот, розвитку громад та позитивному іміджу краю.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Андронатій П., Баранюк О., Котьяк В. Музей історії техніки у педагогічному закладі вищої освіти / Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи. Матеріали Сьомої науково-практичної конференції (3-4 жовтня 2019 р.) / Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. – К.: ТОВ «КАПІТАЛДРУК», 2019. – 104 с.
2. Бондарчук Ю. Проблеми та здобутки музею історії Кіровоградського національного технічного університету // Пам'ятки науки і техніки Кіровоградщини. Матеріали 2-х обласних пам'яткознавчих студій імені Євгенії Чабаненко, м. Кіровоград, 19-20 вересня 2013 року / за. Ред. Л. Гайди. – Кіровоград, 2014. – 112 с.
3. Музеї закладів вищої освіти України. Сайт «Спілка ректорів вищих навчальних закладів України»: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vnz.univ.kiev.ua/ua/museums/category/7>.

4. Музейний комплекс Льотної академії Національного авіаційного університету: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.glau.kr.ua.
5. Муравська С. Музейні заклади у системі вищої освіти Західної України на тлі світових тенденцій / Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПК. – Львів, 2018. – 244 с.